

2, ex decret. sacræ congregationis Concil., in *Alatrina* 9 Julii 1708, et in *Romana, seu Sanctæ Agathæ Gothorum* 27 Maii 1713, et ex constitutione Innocentii XIII, incip. *Apostolici ministerii*, ubi expresse habetur: « Cum etiam juxta memoratam Innocentii XII prædecessoris constitutionem, ratione ac titulo beneficii in aliena diœcesi obtenti, non aliter liceat ordines ab episcopo ejusdem diœcesis suscipere, quam si beneficium sit ejus reditus, ut ad congruam vitæ sustentationem, detractis oneribus, per se sufficiat, declaramus sufficientiam hujusmodi præfiniendam esse, non juxta taxam synodalem, sive morem pro promovendis ad sacros ordines, vigentem in loco prædicti beneficii (nisi tamen illud continuam et præcisam residentiam requirat) sed juxta taxam, vel ea deficiente, juxta morem, in alio loco domicilii vigentem. »

(33. Si beneficium habeat annexum onus missarum a beneficiato per se, vel per alium celebrandarum, poterit episcopus determinare, an inter preventus sit numeranda vel

TOLERANTIA

DIVERSARUM RELIGIONUM.

Lubet sequentia expendere.

(1. Tolerantiæ religiosæ pertractatio, ut recte monet D. Zallwein t. III *Princip. jur. eccl.* p. 387, non ad theologiam duntaxat, sed ad omnes ferme disciplinas jurisprudentiæ spectat. Pertinet imprimis ad « theologiam et jurisprudentiam naturalem publicam, » ut inde doceamur, an et qualis religio secundum principia juris naturæ et divini tolerari possit et debeat. Pertinet deinde ad *Jurisprudentiam ecclesiasticam civilem*, tam publicam quam privatam, ut sciamus quid leges ecclesiasticæ et civiles, publicæ et privatæ, circa *tolerantiam religionum* statuerint, quarum tolerantiam permiserint, reproba-verint, approbaverint, et lege publica communiarint. Pertinet demum ad *Politiam*, ex cujus regulis sanioribus dicendum, quid sanior *politia*, quid ratio boni publici, quid *ratio status* circa *tolerantiam*, et maxime pluralitatem religionum in Republica exigat. Esto enim; sanior *politia* pluralitatem religionum in Republica non facile debeat, aut possit admittere, sed omni studio ante omnia conandum sit, ut vera, eaque unica religio, et unanimis recte Deum colendi formula sarta tectaque servetur, quo dissensionibus et motibus civilibus omnis ansa præcludatur; quas nulla magis fax accendere solet, quam religionis diversitas, unde Civitates concuti et lacerari regna necesse est, dum quisque pro religione sua movet et movetur: nihilominus tamen dantur quoque rationum momenta, quæ plurimum religionum in una civitate permissionem et receptionem exigant: cujusmodi foret, si plus mali ex eliminatione, quam ex earum tolerantia secuturum prævideretur; tunc enim veræ politicæ regulis consentaneum

detrahenda stipes respondens numero missarum, ad quas celebrandas clericus, sive per se, sive per alium tenetur ex lege beneficii. Idem, *ibidem*, a n. 3 ad 7. Vide tom. V, verb. *Ordo*, art. 2, a n. 105 ad n. 110.

(34. Titulus beneficii aut patrimonii est necessarius etiam pro ordinatione Græcorum; nec loco patrimonii potest clericus Græcus assignare dotem suæ uxoris; nec ordinarius eam admittere. Idem tom. I *Bullar.*, constitut. 57 incip. *Etsi pastoralis*, § 7.

(35. Benedictus XIV, constitut. incip. *Maxima*, Portugalliæ et Algarbiorum regi, ejusque successoribus in perpetuum *Fidelissimi* titulum assignavit.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(36. Titulus insignis cuiusmodi ecclesiæ competat? Et quibus competat titulus capitularium? Vide unam itemque alteram rem examinatam a Rota in *Theatina deletionis titularum* 18 Martii 1782, cor. bon. mem. *Nunz.*

foret ex duobus malis, minus eligere, ut in Germania, ubi Catholici tolerant religionem protestantium et reformatorum, seu Calvinianorum.

(2. Tolerantia in genere describi potest « affectio animi, indeque fluens declaratio, qua ex justis causis et approbata illa, quæ nobis adversa sunt, vel a nobis probantur, prohibere aut declinare non possumus vel non debemus, patienter ferimus, illis non repugnamus aut resistimus, imo aliquando boni publici causa, aut majoris mali evitandi causa expresse admittere cogimur. » Quamobrem tolerantia supponit et *scientiam*, et *voluntatem*, quatenus ea, quæ toleramus, et sentimus, et intelligimus, et nos intelligere declaramus, etiam per *voluntatem* amplectimur, et ea, quæ non possumus vel non debemus avertere, patienter ferimus. Hoc modo *tolerantia* differt a *dissimulatione*; ea enim, quæ dissimulamus, ignorare videmur, et videri volumus; ea vero, quæ toleramus, nos scire et patienter ferre videri volumus, et quandoque publice declaramus et ostendimus. Hinc datur *tolerantia expressa et tacita*, cum tamen *dissimulatio expressa* dari nequeat. Differt quoque a *conniventia*, quæ ferme cum dissimulatione coincidere videtur.

(3. Deinde omnis tolerantia fundari debet in justis et probatis rationibus, quæ ad tria reduci capita possunt: aut enim ea, quæ toleramus, et non impedimus, vel non debemus, vel non possumus impedire; aut ea impedire non expedit. Prima ratio impedimentum *legis*; altera impedimentum *naturæ*; tertia impedimentum *utilitatis* designat. Ex impedimento *juris* tenemur tolerare re-

ligionem protestantium: ex impedimento *naturæ* calamitates subito emergentes, maxime naturales, e. g. grandinem, imbres, etc.; ex impedimento *utilitatis* e. g., inveteratos mores, esto bono publico, non adeo proficui videantur, quos majoris mali evitandi gratia patienter ferimus.

(4. Sequitur tertio *tolerantiam* et *permissionem* aliquoties ab invicem differre, aliquoties convenire: nam aliquoties *permissio* est pure *negativa*, quæ consistit in mera negatione præcepti, et prohibitionis, quando actus nec præcipitur, nec prohibetur, nec præcipi aut prohiberi potest ex eo quod sit nec bonus, nec malus sed prorsus indifferens. Aliquoties *permissio* est *positiva*, quæ dat jus positivum aliquid agendi citra culpam et peccatum, e. g. si princeps det facultatem venandi in silva sibi propria, id quod posset impedire; aut debitor creditori concedit jus alienandi fundum sibi oppignoratum, quo in casu id, quod permittitur, rectæ rationi et juri naturæ debet esse conforme. Aliquoties est *permissio pure talis*, quæ est circa actus illicitos, et solummodo impunitatem, non vero licitatem tribuit, et hinc a quibusdam vocari solet *permissio impunitatis*, veluti quando lex 12 tabularum permisit occisionem furis nocturni, lex Romana concubinatam, et hinc inde permittuntur lupanaria. Et hujusmodi *permissiones* fiunt vel ob evitacionem majoris mali, vel ob impossibilem extirpacionem, uti in datis exemplis, vel ob spem majoris boni, quomodo Ecclesia permittit vivere Judæos suis ritibus, quia sperantur eo facilius ad religionem Christianam reducendi.

(5. Sequitur quarto *tolerantiam* esse multiplicis generis, et quidem aliam *publicam*, aliam *privatam*: illa nititur auctoritate imperantium in ordine ad regendam rempublicam, illiusque bonum promovendum; hæc respicit obligationem hominum privatorum, quatenus « ex regulis Christianæ charitatis, vel pietatis, vel ex regulis prudentiæ, vel ex regulis juris aliqua tolerare, pati et sine resistentia dissimulare tenemur.

(6. *Publica* tolerantia rursus est vel *necessaria*, vel *voluntaria*, seu *gratiosa*; illa debetur ex legibus fundamentalibus, vel pactis publicis inter imperantes et subditos initis, qualis est religionis Lutheranæ in Germania: hæc unice dependet a voluntate imperantis, et pacto respective privato inter ipsum et subditos inito, ita ut in arbitrio imperantis solius stet *tolerantia* huic limites ponere, et eam restringere; id quod non potest, si subditis debeat *tolerantia* ex lege fundamentalibus et pacto publico.

Iterum alia *simplex*, et alia *qualificata*: hæc perfectam jurium communionem introducit cum iis, qui verum jus civitatis habent, ita ut idem sit tolerari, ac jure civitatis perfecto gaudere; illa in simplici imperantis permissione consistit, et sine perfecta jurium communiōne alias ex jure civitatis promanantium nunc arctiores, nunc

ampliores recipit terminos, quos egredi non licet.

(7. Apud nos necesse non esset plura hæc de re persequi. Italia enim ad hæc tempora, una excepta Judaica, religionum pluralitatem, Deo nobis opitulante, ignoravit. Hæc præcipue adnotamus in Germaniæ gratiam, ubi tres tantummodo religiones ex Pace Westphalica permittendæ essent, Catholicorum, Lutheranorum et reformatorum. Certe disertissima sunt Pacis Westphalicæ verba artic. VII, § 2, « sed præter religiones supra nominatas nulla alia in sacro imperio Romano recipiatur vel toleretur. » Nihilominus protestantes in plures abiire sententias, quorum aliqui volunt, paciscentes tolerantiam solummodo *necessariam* determinare; *gratiosam* econtra imperantium arbitrio relinquere voluisse. Huic sententiæ suffragatur ferme communis praxis Germaniæ, cum passim non modo diversi generis hæretici, e. g. Anabaptistæ, Menonitæ, Hernhutiani, sed etiam Judæi a statibus imperii recipiantur et tolerantur. Alii hanc clausulam a Catholicis clandestine intrusam ac suppositam fingunt, quorum doctrinam ne ipsi quidem sapientiores protestantici approbant, metuentes ne Catholici jure retorsionis ac repressaliarum utentes similia ipsis jure certe longe majori objiciant. Alii, quorum opinio plures habet sequaces, citatum § intelligunt de tolerantia et exercitio religionis *publico*, *qualificato* ac *privilegiato*, tali, quali fruuntur Protestantes; non vero de tolerantia *simplici* et exercitio *privato*. Hujus opinionis præter alios sunt Boehmerus *Jur. eccl.*, tom. I, tit. 1, § 58, et Hennings, *Medit. ad P. W.*, p. 879.

(8. Verum cum clarissima sint, ut vidimus, Pacis Westphalicæ hæc de re verba, utquid ad contortas Zallwein interpretationes confugimus? quam facile fuisset paciscentibus distinguere inter exercitium *publicum* et *privatum*, inter *tolerantiam privilegiatam* et *simplicem*, si illorum intentio fuisset restricta ad exercitium *privilegiatum*? Anne fortassis aliud mente retinuerunt paciscentes, et aliud verbis expresserunt, et hoc agendi modo Catholicos circumvenerunt? Sed hoc ipsis fore probrosum facile intelligent ipsi. Imo de aliarum sectarum exercitio tolerando ne quidem ipsos tunc temporis protestantes somniasse, id argumento est, quod ipsis tota contentione laborandum fuerit, ut pro se *libertatem conscientie* et tolerantiam suæ religionis eblandirentur et extorquerent. Omnis illorum zelus pro vindicanda *libertate conscientie* erat interessatus, partialis, unice intentus in bonum suæ religionis protestantiæ. Et quare haud pauci eorum Zwingianos et reformatos in consortes religionis, ac in participium tolerantia, juriumque eidem annexorum admittere noluerint, et tandem ægre admodum reformatos admiserunt? Quare in hodiernam usque diem protestantes in reformatos adeo sunt rigidi, ut illorum exercitium in illis locis.

ubi qui ipsi dominantem habent religionem, ægerrime admittant, et eorum exercitium, quantum possunt, restringant? Nondum eo ævo seu tempore, reformationis illa libido, et vaga libertas sentiendi in materia religionis, ille indifferentismus et syncretismus invaluit, qui nunc plurimum animos occupat, sectis quibuscunque januam aperit, et introitum permittit liberimum, illis etiam, quos jus naturæ ex omni orbe proscriptos vult, et eliminatos, quales sunt ipsi etiam athei, et indifferentistæ. Nondum invaluit illud: « sunt boni cives, quieti, pacifici: ergo tolerandi: » quidquid deinde sit de bono religionis, quæ in ultimis habetur curis, quemadmodum

TONSURA.

1. Tonsura sit, necne, ordo, non est definitum. Benedictus XIV. constitut. incip. *Ad audientiam*, § 22.

(2. Alia ad rem, vide verb. *ORDO*, art. 1, a num. 8 ad 15, et art. 2, n. 1.

TRADITIONES.

SUMMARIUM.

1. Traditio generatim sumpta quid sit?—2. Traditio speciatim, et prout moris est magis stricte sumpta, quid sit?—3. Traditio dividitur in divinam, Apostolicam et ecclesiasticam, et quæ sit istarum quælibet?—4. Præter sacram Scripturam, seu verbum Dei scriptum, admittendæ et observandæ sunt traditiones Apostolico-divinæ, seu verbum

(1. Traditio generatim sumpta est doctrina successive per tempora ab uno in alterum transmissa, sive interim scripta sit, sive non. Sic in re communis doctorum.

(2. Traditio autem speciatim, et prout moris est, magis stricte sumpta, est doctrina non scripta a primo suo auctore, seu ab exordio, licet postea ab aliis fuerit conscripta, et per codices ad nos transmissa. Sic doctores communiter.

(3. Traditio dividitur in divinam, Apostolicam et ecclesiasticam. Traditio divina, seu verbum Dei non scriptum est doctrina fidei et morum, non scripta in libris Canonicis, sed ex ore Christi docentis immediate apostolos procedens, vel a Spiritu sancto iisdem dictata, et ab eis viva voce Ecclesiæ tradita, et continua successione in posteros ad nos usque transmissa, et in Ecclesia catholica pro revelata a Deo semper habita, qualis traditio potissimum habetur circa materiam et formam sacramentorum, circa perpetuam virginitatem B. M. Virginis, et hujusmodi in Ecclesia catholica perpetuo conservata, licet in sacra Scriptura expresse non habeatur. Traditio Apostolica, licet interdum soleat confundi cum divina, eo quod per apostolos, ut Christi præcones, seu nomine Christi loquentes, viva voce fuerit Ecclesiæ tradita, seu promulgata, proprie tamen est illa, quæ ab apostolis ex instinctu Spiritus sancti primo viva voce profecta est, et ab ipsis ad nos usque per majores intermedios transmissa; quamvis in eorum libris et Epistolis non reperiatur expressa, uti est jejuniium Quadragesimæ, observatio dici

supra dictum fuit. Aut ergo intentio paciscentium fuit excludendi omnes alias religiones, aut syncretismus aliquem, qui universale scutum sectarum, ac errorum, novitatumque clypeus est, in imperium introducendi, ibidem fovendi ac tuendi. Illud primum loquitur littera; istud alterum dicere nos Catholici erubescimus, et nec honos Protestantorum, qui zelantes pro bono suæ religionis videri cupiunt, permittit. Hactenus cl. Zallwein, quem fere exscripsimus. Vide infra v. ZIZANIA, quorum parabola *Matth. XIII*, maxime abuti protestantes solent, ut quamvis religionem tolerandam esse suadeant.

Dei non scriptum. — 5. Traditiones divinæ sunt infallibiles fidei regulæ, ac verbum Dei scriptum. — 6. Traditiones pure Apostolicæ et pure ecclesiasticæ, quamvis non habeant parem cum traditionibus divinis, seu apostolico-divinis auctoritatem, nihilominus sunt ab omnibus observandæ, si sint universales. — 7. Imo tales traditiones violans est anathema.

Dominicæ loco Sabbati, et alia hujusmodi. Traditio ecclesiastica proprie est illa, quæ nec a Christo, neque ab apostolis, sed post Christi ascensionem, et apostolorum mortem, est ab Ecclesiæ auctoritate, aut praxi, aut prælatis inchoata, et in populum fidelem introducta, uti est consecratio ecclesiarum et altarium, abstinencia a carnibus, ovis et lacticiis certis diebus, aliquorum jejuniorum et festorum observantia, et alia hujusmodi.

(4. Præter sacram Scripturam, seu verbum Dei scriptum, admittendæ et observandæ sunt traditiones Apostolico-divinæ, seu verbum Dei non scriptum. Communis Catholicorum contra modernos hæreticos, et habetur expresse ex *II ad Thessalonicenses II*, ibi: *Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per Epistolam nostram*. Estque definitum in concil. *Trid.* sess. *IV*, *De canonicis Scripturis*.

(5. Traditiones divinæ sunt infallibiles fidei regulæ, ac verbum Dei scriptum. Communis inter Catholicos contra dictos modernos hæreticos. Et ratio est quia verbum Dei scriptum non habet, quod sit infallibilis fidei regula ex eo quod scriptum sit, sed ex eo quod a Deo procedat; sed æque procedit a Deo verbum Dei non scriptum, ac scriptum, ergo, etc. Scriptura enim confert ad memoriæ commoditatem, non vero ad rei veritatem: unde concilium *Tridentinum* cit. sess. *IV*, sic expresse habet: « Sacerdosaneta synodus traditiones, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ortenens a Christo, vel a Spiritu sancto dicta-

tas, et continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit et veneratur. » Et S. Joannes Chrysostomus in cit. *Epist. ad Thessalonicenses II*, sic dicit: *Hinc patet quod non omnia per Epistolam tradiderit, sed multa etiam sine litteris; eadem vero fide digna sunt tam illa quam ista*, quo pari sensu loquuntur cæteri sancti Patres.

(6. Traditiones pure Apostolicæ et pure ecclesiasticæ, quamvis, ut de se patet, non habeant parem cum traditionibus divinis seu Apostolico-divinis auctoritatem, nihilominus sunt ab omnibus observandæ, si sint

TRANSACTIO.

SUMMARIUM.

1. Transactio dupliciter sumitur, scilicet late, seu minus proprie et stricte, seu magis proprie. — 2. Transactio late seu minus proprie sumpta quid sit? — 3. Transactio stricte seu magis proprie sumpta quid sit? — 4. Tria ad transactionem strictam, et magis proprie sumptam requiruntur; primo quod fiat de re dubia. — 5. Hinc si tempore transactionis pars transigens certo cognoscat, sibi nullum in re, de qua transigitur, jus competere, tunc non valet transactio inde secuta, et tenetur in foro conscientie restituere totum id, quod ob talem transactionem ab altera parte recepit, seu ei debitum non dedit. — 6. Imo nedum in foro interno, sed etiam in foro externo invalida est talis transactio. — 7. Secundo requiritur ad strictam et propriam transactionem, quod fiat super lite incerta, et necdum finita. — 8. Tertio requiritur, quod non fiat gratis, sed onerose, aliquo hinc inde dato et retento, promisso vel remisso. — 9. Generatim et universim loquendo, transigere possunt omnes, qui liberam rerum suarum administrationem habent, easque aliis donare, seu quovis modo alienare possunt. — 10. Item generatim et universim loquendo potest fieri transactio de omnibus rebus dubiis et litibus incertis, de quibus id nullo jure prohibitum reperitur. — 11. Hinc super matrimonio nequit fieri transactio, nec amicabile compositio. — 12. Quamvis tamen fieri possit transactio, seu amicabile compositio super sponsalibus. — 13. Item fieri nequit transactio super relictis in testamento, vel codicillo, nisi prius inspectis cognitisque verbis illius. — 14. Item non valet transactio super alimentis in ultima voluntate relictis, nisi fiat causa cognita et auctoritate iudicis interveniente. — 15. De quolibet crimine capitali (excepto adulterio) licitum est transigere. — 16. De aliis autem criminibus, quæ poenam sanguinis non irrogant, non est licitum transigere, præterquam de crimine falsi. — 17. Transactio super beneficio ecclesiastico, vel alia re spirituali cum interventu rei temporalis vicissim datæ, remissæ vel promissæ, neque privato partium consensu, neque auctoritate iudicis ordi-

(1. Transactio dupliciter sumitur, scilicet late seu minus proprie, et stricte seu magis proprie. *Communis*. (2. Transactio late seu minus proprie sumitur pro omni actu, quo ab obligatione receditur, et quasi transitur, ac negotium aliquod inter quosdam componitur, sive id fiat litis componendæ causa, sive non. Et juxta hanc acceptionem omnis distractus, et etiam res iudicata, jusjurandum, ac quodlibet pactum nomine transac-

(109) Præter Canum, Bellarminum cæterosque polemicos disputatores vide de traditionibus Pro-

universales. Ita Catholici communiter, concil. *Coloniens. II*, part. *IX*, cap. *1*, can. *Si quis omnem*, 2, caus. *1*, q. *7*. Unde S. Augustinus, epist. *118*, cap. *5*, loquens de his traditionibus sic expresse dicit: « Si quid horum tota per orbem frequentat Ecclesia... quin ita faciendum sit, disputare, insolentissimæ insaniam est. » (7. Imo tales traditiones violans est anathema textu expresso in cit. can. *Si quis omnem* 2, caus. *1*, q. *7*, ibi: « Si quis omnem traditionem ecclesiasticam scriptam vel non scriptam violat, anathema sit (109). »

narii fieri potest absque labe Simonie, bene tamen gratuita et amicabile compositio. — 18. Potest tamen super spiritualibus fieri transactio absque labe Simonie, si detur spirituale pro spirituali. — 19. Transactio super spirituali subiectione est Simoniacæ, et consequenter illicita et nulla, si fiat dato vel remisso aliquo temporalis. — 20. Neque potest absque labe Simonie fieri transactio super jurepatronatus interventu rei temporalis ac pretio aestimabilis. — 21. Prælati seu rectores ecclesiarum nequit transigere de rebus ecclesiarum immobilibus vel pretiosis absque solemnitatibus a jure requisitis. — 22. Potest tamen prælatus, seu rector ecclesiarum transigere super juribus Ecclesiarum in præjudicium sui ipsius, ita ut talis transactio sit mere personalis, et non transeat ad successores. — 23. Talis autem transactio personalis super rebus, seu juribus Ecclesiarum sit realis, et obligat successores, si fuerit a Papa ex certa scientia confirmata. — 24. Transactio semel bona fide, ac legitime celebrata, invita altera parte transigentium, revocari, aut rescindi non potest. — 25. Imo talis transactio, nequidem interveniente rescripto principis, revocari valet. — 26. Item nec talis transactio rescindi potest prætextu instrumentorum de novo postea repertorum ad litem sopitam pertinentium. — 27. Dummodo tamen in supradictis nulla intervenerit fraus aut dolus. — 28. Unde si quis graviter lædat alterum in transactione, tenetur in foro conscientie ad restitutionem rei injuste acceptæ seu retentæ. Et insuper contra eum in foro externo datur actio de dolo malo, et rescinditur transactio, si dolus vere intervenisse probatur. — 29. Probabilis est quod transactio bona fide hic inde celebrata rescindi possit ob læsionem ultra dimidium. — 30. Est tamen vere probabilis etiam contraria sententia. — 31. Afferuntur varia decreta sacr. cong. Immunitatis concernentia transactionem inter ecclesiasticos et laicos, ad n. 37. — 38. Transactio super rebus ecclesiasticis nequit fieri sine beneplacito Apostolico; et si fiat cum reservatione ipsius, ante hujus impetrationem revocari potest. — 39. Alia ad rem ad n. 49.

tionis comprehenditur, l. *Hujus edicti* 1, § 3, et l. *Tres fratres* 35, ff. *De pactis*, l. *Jusjurandum* 2, ff. *De jurejurando*, l. *Transacta* 229, ff. *De verbor. significatione*. (3. Transactio stricte seu magis proprie sumpta est « de re dubia et controversa, sive lite incerta, et necdum finita, non gratuita, sed onerosa inter partes conventio, seu pactio vel compositio. » Desumitur clare ex l. *Qui transigit* 1, ff. *De transactionibus*, ibi: « Qui

dromum P. Gautier, diss. 3, art. 2, t. I *Thesauri theologici* Zaccariani, p. 204.